

Врз основа на член 114-а од Законот за здравствената заштита ("Службен весник на Република Македонија", бр. 38/91, 46/93, 55/95, 10/04, 84/05, 111/05, 65/06, 5/07, 77/08, 67/09 и 88/10), министерот за здравство донесе

Упатство за начинот на вршење на здравствената дејност која се однесува на третманот на хемолитичката жолтица кај новородено дете

Член 1

Со ова упатство се пропишува начинот на вршење на здравствената дејност која се однесува на третманот на хемолитичката жолтица кај новородено дете.

Член 2

Начинот на вршење на здравствената дејност која се однесува на Третманот на хемолитичката жолтица кај новородено дете е даден во Прилог 1, кој е составен дел на ова упатство.

Член 3

За секој поединечен случај, по сопствена оценка, докторот може да отстапи од одредбите на ова упатство во секоја фаза од третманот на пациентот, со соодветно образложение за потребата за отстапување и со проценка за натамошниот тек на третманот.

Потребата за отстапување и оценката од став 1 на овој член од страна на докторот соодветно се документира во медицинското досие на пациентот.

Член 4

Ова упатство влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува две години од денот на неговото влегување во сила.

МИНИСТЕР
д-р Бујар ОСМАНИ

Rh ИЗОИМУНИЗАЦИЈА

ВОВЕД

Rh-негативните мајки кои станале сензибилизирани на D-антигенот кои носат Rh-позитивен фетус, создаваат антиD-антитела кои можат да ја поминат плаценталната бариера и да ги нападат Rh-позитивните еритроцити во крвта на фетусот. Тоа доведува до состојба која вообичаено се нарекува Rh-изоимунизација (1.2), позната и како Хемолитичка болест на новороденото и Erythroblastosis fetalis. Оваа состојба примарно подразбира хемолиза на еритроцитите, пред и по раѓањето. Во тешките случаи, се развива фетална анемија која може да доведе до конгестивна срцева инсуфициенција (“hydrops fetalis”). Друга последица од хемолизата е ослободување на хемоглобинот кој брзо се конвертира во неконјугиран билирубин (СБр). Фетусот е заштитен поради плацентарното отстранување на билирубинот, но по раѓањето доаѓа до брзо зголемување на СБр и постои ризик од настанување на керниктерус (kernicterus).

ИНЦИДЕНЦА И РИЗИК ФАКТОРИ

Инциденцата на Rh-изоимунизацијата драматично се намали со воведувањето на профилаксата (третман на Rh-негативните мајки со антиD-антитела веднаш по раѓањето на Rh-позитивни деца, или после спонтани и артифицијални абортуси, ектописки бремености и други инвазивни процедури).

Факторите кои го зголемуваат ризикот за настанување на керниктерус, за одредени вредности на СБр, вклучуваат:

- Прематуритет
- Ацидоза
- Хипоалбуминемија
- Брзо (нагло) зголемување на СБр

ПОСЛЕДИЦИ ОД СОСТОЈБАТА

1. Керниктерус (kernicterus) –билирубинска енцефалопатија

- *РАНА*: Овој клинички синдром вклучува појава на хипертонус кој прогредира кон опистотонус, конвулзии и многу често завршува летално. На аутопсија, кај овие деца се наоѓа депониран билирубин во базалните ганглии;
- *ДОЦНА*: Преживеаните деца можат да пројават сензонеурални оштетувања на слухот, церебрална парализа, често со атаксија и хореоатетоза.

2. Анемија

- Хемолитичките антитела ќе предизвикаат прогресивен еритроцитен распад, сè додека не исчезнат (вообичаено околу 3 месеци). Ова е особено изразено кај децата кај кои немало потреба од ЕТР. Во такви случаи може да има потреба од повторувачки трансфузии.

Широко е прифатено дека оштетувањата на мозокот се должат на “слободниот билирубин” кој не е врзан со албумините.³ Овој процес е овозможен при ацидоза во крвта, која од своја страна ја олеснува дисоцијацијата и преципитацијата на билирубинот во ткива кои се богати со масти како што се клеточните мембрани и мозокот.

ИСПИТУВАЊА

1. Кај фетус за кој се знае дека е афектиран:

- Од крв од папочна врвца: СБр, крвна слика, крвна група, директен Coombs-ов тест
- Интерреакција
- СБр на 6 часа
- Крвна слика се повторува секој ден

2. Постнатална дијагноза (многу поретко се случува)

- Дете: СБр, крвна група и директен Coombs-ов тест, крвна слика
- Мајка: крвна група и антитела (индиректен Coombs-ов тест)
- Се продолжува како под 1.

ПОЗИТИВЕН Coombs-ов тест БЕЗ мајчина сензибилизација

Повремено ваква ситуација се јавува кај Rh-негативните мајки кои во текот на бременоста примиле имуноглобулинска пртофилакса, во период блиску до породувањето. Кај детето по раѓање се наоѓа позитивен директен Coombs-ов тест, со антитела кои се идентификувани како антиД. Вакви случаи се среќаваат последниве години поради рутинската профилакса со антиД, која се спроведува во текот на бременоста. Овие антитела пасивно се трансферираат и можат кај новороденото да предизвикаат значителна жолтица. Сепак, ретко има потреба во овие случаи од ЕТР.

ТРЕТМАН

Методи

1. Фототерапија⁴:

Деталите за процедурата се опишани во посебен протокол. Се почнува со фототерапија веднаш, со цел да се одложи или избегне потребата од ЕТР.

Двојна или тројна фототерапија се употребува (били-кебе оддолу, една или две фото-ламби одгоре)

2. Интравенски имуноглобулини комбинирани со фототерапија:⁵

Во споредба со изолирана фототерапија, се докажало во рандомизирани контролирани студии (РКС) дека сигнификантно го намалува СБр и потребата од ЕТР кај децата со изоимуна хемолитичка жолтица. Останатите резултати кои сигнификантно се редуцираа беше должината од потребна фототерапија и должината на хоспитализацијата.

Сепак, поради малиот број на испитаници и послабиот дизајн на студиите, авторите од Cochrane Review (5) не препорачуваат рутинска употреба на овој третман и сугерираат спроведување на дополнителни студии (РКС) со подобар квалитет. Тие сепак сугерираат дека во ситуации каде постои силна причина за избегнување на ЕТР, може да се примени овој третман.

3. Ексангвиотрансфузија (ЕТР):

Деталите за подготовката и изведбата на оваа интервенција се изнесени во посебен протокол. Со ЕТР се отстранува билирубинот, хемолитичките антитела и се корегира анемијата. Поради применување на фетална трансфузија, болни деца со изразен хидропс ретко се добиваат. Но, потреба од рана ЕТР поради изразена жолтица и/или трансфузии поради анемија, често се потребни кај овие деца.

ТРЕТМАН кога:

- Папочна врвца $Xb < 12 \text{ mg/dl}$ и /или $СБр > 80$: ЕТР
- Папочна врвца $Xb > 11 \text{ mg/dl}$: Фототерапија (повеќе ламби!)
- ЕТР доколку зголемувањето на СБр има тенденција да достигне $300 \text{ } \mu\text{mol/L}$ (треба да се држи до $340 \text{ } \mu\text{mol/L}$)
- Се продолжува со фототерапија додека СБр не падне под $240 \text{ } \mu\text{mol/L}$ и следете го ребоунд ефектот
- Се продолжува со следење на хемоглобинот до 3-месечна возраст

Забелешка: Децата кои примиле интраутерина трансфузија, се раѓаат со побројни Rh-негативни еритроцити и кај повеќето нема потреба од ЕТР. Кај овие деца перзистираат антиД-антителата и често имаат прогресирачка хемолита во текот на првите 2-3 месеци од животот што резултира со анемија.

ДРУГИ ПРИЧИНИ ЗА ХЕМОЛИТИЧКА ЖОЛТИЦА

Други хемолитички антитела

Антитела слични на антиД-антителата, но многу поретко, можат да предизвикаат слична клиничка слика на Rh-изоимунизацијата. Овие вклучуваат анти-Ц, анти-Kelli, анти-Duffy и др. Тие се третираат исто како и Rh сензибилизацијата.

АБО ИНКОПАТИБИЛИЈА

АБО инкопатибилијата најчесто се среќава во ситуации каде мајката е крвна група О, а детето е А или Б. Таа е поблага и поретко го афектира фетусот од Rh сензибилизацијата. Овие деца често имаат жолтица која станува манифестна во тек на 1-от или 2-от ден по раѓањето, која многу добро реагира на спроведена фототерапија. ЕТР поради АБО инкопатибилија кај добри, доносени новородени деца, ретко е индицирана.

Дијагнозата се поставува по одредување на крвните групи на мајката и детето, а директниот Coombs-ов тест е позитивен. Може да биде отежната дијагнозата кога постои АБО инкопатибилија, но директниот Coombs-овиот тест е негативен. Во овие случаи дијагнозата може да се претпостави доколку мајчината плазма содржи анти-А или анти-Б IgG антитела, а истите антитела се детектибилни на еритроцитите кај детето. Со овој тест, се исклучува друга етиологија.

Гликоза-6-фосфат дехидрогеназа (G6PD) ДЕФИЦИТ

G6PD е цитоплазматски ензим кој го катализира првиот чекор во хексозамонофосфатот со продуцирање на NADPH и е одговорна за генерирање и одржување на редуцираниот глутатион. Со ова се заштитува мембраната на еритроцитите од оксидација.

Генот за дефицит на овој ензим G6PD, се наоѓа на X-хромозомот и опишани се повеќе од 300 мутации. Нормалниот вариетет е Gd⁸ и тешката форма, прв пат опишана во регионот на Медитеранот, а потоа и во Азија, е наречена Gd med. Во оваа форма постои речиси нула активност во сите клетки. Поради високата генска застапеност во некои региони, хомозиготното афектирање и на женскиот пол не е невообичаено.

G6PD дефицит се карактеризира со интензивна, брзо прогредирачка жолтица, која се јавува по експонираност на некој од бројните документираны тригер фактори. Најзначаен е, според досегашното искуство, *нафталино* (се користи како топчиња против молци), а потоа доаѓа *фава гравот*. Останатите тригер фактори вклучуваат инфекција и медикаменти. Потребна е агресивна фототерапија, но често е потребна и ЕТР.

КЛУЧНИ ТОЧКИ

Клучни точки	Ниво на докази
Спроведување на агресивна фототерапија на прием	★★★★ ⁴
Интравенска апликација Ig во комбинација на фототерапија, го редуцираат нивото на СБр и потребата од ЕТР	★★★★★ ⁵
Керниктерусот може да се превенира кај Rh изоимунизацијата ако вкупниот СБр се држи под 340 μ mol/L	★★★★ ^{1,2}
Доцната анемија е честа поради продолжената хемолиза	★★